

ПСИХОЛОГІЧНІ ТРУДНОЩІ З ЯКИМИ СТИКАЄТЬСЯ ЖІНКА У ЧАСИ СЬОГОДЕННЯ

Пальжок В. М.

студентка 1-го курсу бакалавра
спеціальності 053 «Психологія», ФПСР

Керівник: Ворнікова Л. К.

ст. викладач кафедри диференціальної і спеціальної
психології, ФПСР

Жінка і війна... Про це не можна говорити без хвилювання. Мати, любляча дружина, турботлива сестра чи кохана – вона нарівні з чоловіком рішуче і відважно стала на захист Батьківщини в грізні роки воєнного лихоліття. Тема жінки і війни є однією з самих малодосліджених в сучасній літературі. І це зовсім не випадкове: битви і ратні подвиги споконвіку вважалися долею чоловічою. Жінкам призначалося інше: берегти домівку, виховувати дітей, а ще – чекати чоловіків, що йшли на війну. Образ жінки несе з собою тепло і затишок, ніжність і спокій а, головне, він несе з собою любов, без якої немислимо для людини щастя. Саме за любов і щастя повинні битися справжні чоловіки, і саме необхідність захисту будинку, жінок і дітей здатна хоч би частково виправдати війну.

Коли приходить війна, то не має значення хто ти. Ти можеш бути жінкою, чоловіком або дитиною. Війна не щадить нікого, тому в ній бере участь все населення, а також люди різного віку.

Сучасні військові дії, які проходять в світі, також не оминають жінок. Не завжди за власним бажанням доводиться воювати. Іноді такий вибір зумовлений бажанням захищати своїх дітей, свій будинок, своє місто і свою державу.

Останнім часом у війну втягуються ні в чому не винні люди. А дуже часто доля просто не залишає жінці вибору і їй доводиться вирушати в бій, захищати грудьми своїх дітей і людей похилого віку, а іноді жертвувати собою, заради перемоги над ворогом.

Жінка на війні грає не менш важливу роль, ніж чоловік. Жінка може бути не тільки медичною сестрою або лікарем. На її плечі лягають ширші обов'язки.

Багато жінок здатні на подвиги нарівні з чоловіками. Історія знає чимало розповідей з часів Другої світової війни, коли жінки ціною власного життя розстрілювали цілі роти німців, підбивали танки супротивників і визволяли з полону солдатів.

За офіційними цифрами, загальна чисельність жінок, які брали участь у бойових діях становила 800000, а понад 150 тис. жінок були нагороджені бойовими орденами і медалями.

Ніхто й ніколи не рахував кількість жінок, які були мобілізовані та доброволиць, які пішли на фронт. Невідомі цифри кількості поранених, контужених й тих, хто стали інвалідами.

Льотчиці, танкістки, розвідниці, партизанки, зв'язківки, водійки автомашин і тракторів, телефоністки, кулеметниці, комірниці, бібліотекарки, кухарки, лікарки та медсестри.

Жінки замінили чоловіків на фабриках, заводах, полях. Вони взяли на себе всі далеко не «жіночі» справи: воювали й вбивали, рили окопи, працювали на лісозаготівлях, у шахтах, гасили пожежі, вирощували врожаї.

А ще – вони відправляли рідних на фронт, виходжували поранених, виступали з концертами на

передовій і, навіть, в такі важкі часи народжували, вигодовували та навчали дітей. Своїми листами на фронт надихали чоловіків на подвиги й підтримували в них віру у перемогу.

На захист рідної землі у часи ВВВ стали 127 тис. жінок з України. Жінки боролися у партизанських загонах, антифашистському підпіллі. 27 жінкам, які народилися в Україні, присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Жінки, які були на фронті, спростували поширену думку, що у війни не жіноче обличчя. Вони розділили нарівні з чоловіками криваву ношу воєнного лихоліття.

У час війни жінки поряд з чоловіками стоять на лініях вогню, виконують військові задачі в лавах Збройних сил України, зокрема, служать в силах Територіальної оборони. З 2014 року Збройні Сили України суттєво змінилися. Поштовхом до змін стала анексія Криму й агресія росії на сході України. Події показали, що українська армія не готова вести повномасштабні бойові дії проти регулярної армії противника. Відтоді щороку в ЗСУ тривали реформи, які охоплювали всі сфери — озброєння, устрій, форма, харчування. Однак реформи, пов'язані зі становищем жінок в армії, почалися тільки 2016 року. Тоді спеціальним наказом Міністерства оборони України було збільшено кількість посад рядового, сержантського і старшинського складу для жінок. У 2018 році набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у ЗСУ та інших військових формуваннях». Закон мав на меті офіційно закріпити рівність чоловіків і жінок в армії — перелік посад ще збільшився, а жінок відтепер могли призначати в добові наряди [1].

Жінки в полоні. За даними ООН, жінки на війні — одна з найбільших вразливих груп, вони становлять 54 % людей, яким потрібна допомога через війну. Це стосується і цивільних, і військових жінок. Передусім ідеться про полон.

У 2019 році у виданні «Новое время» з'явилася стаття про жінок, які побували в полоні терористичних організацій «ЛДНР». Вони розповідали, що в полоні сексуальне насильство над жінками — це поширена практика. Подібні сексуальні злочини відбувалися також на блокпостах і місцях перетину лінії розмежування, про це розповіла виданню урядова уповноважена з гендерної політики Катерина Левченко. Крім того, була інформація про відкриття борделів, куди бойовики доправляли жінок і примушували їх займатися проституцією.

Сексуальне насильство — це ще одна зброя у війні, елемент психологічного тиску і залякування. І так само це не тільки кримінальний злочин, а й порушення норм міжнародного права. За період повномасштабного вторгнення Росії правозахисники й урядові органи постійно фіксують інформацію про сексуальні злочини проти українських жінок. Ідеться як про злочини проти цивільних жінок, так і про злочини в полоні. Віцепрем'єр-міністерка з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України Ірина Верещук розповідала у квітні, що їй відомо про факти звалтування жінок у полоні.

У середині березня росіяни взяли в полон волонтерку і військову медикину Юлію «Тайру» Паєвську. Жінка провела в полоні понад три місяці. Вона розповідала: «Останнім часом мене тримали в Донецькому СІЗО. Там залишилося дуже багато наших полонених. Ставлення жахливе. Годують більш-менш, померти з голоду не вдасться. Але в останній тиждень нам навіть мила не дали. У камері 22 жінки, камера три на шість метрів, десять ліжок» [2].

Жінки війни... Вони прийшли на війну зовсім ще дівчинками, а поверталися з неї жінками, що пізнали важке, гірке життя, що витримали надлюдські навантаження. Їм було у багато разів важче, ніж чоловікам, оскільки умови життя на війні вступали в суперечність з жіночою природою.

Хтось з них намагався пристосуватися до реальності, копіюючи чоловічі риси в поведінці.

Якщо для чоловіків на війні уособленням життя була жінка, то для жінки – вся повсякденність без залишку: природа, навколишня людину, відносини між людьми у всьому їх різноманітті. Жінкам властива природна м'якість, крихкість, ніжність і прагнення любити. Любов – це почуття, що не піддається поясненню за допомогою тільки розуму, здорового глузду. Саме тому, що жінка живе почуттями і відчуттями, на відміну від чоловіків, то і в пам'яті у неї залишаються не імена воєначальників, армійські статuti, місце і час проведення бойових операцій, а жах, страх, смерть і "запах крові", що панував на війні.

Сама присутність жінки на війні до межі оголяє контрастність життя і смерті, і, одночасно, впритул підводить людину до страшної істини: межі між буттям і небуттям виявляються дуже примарними, майже умовними, вони можуть зникнути в будь-який момент.

Війна забирає фінансові й людські ресурси, відволікає їх на військові операції, тому активне жіноцтво має об'єднуватись у допомозі. На плечі жінок лягає відповідальність за забезпечення фронту, а згодом – і за відновлення України. Важливо не покладати рук та не збавляти темп роботи кожної на своєму місці. Необхідно розробляти національну стратегію відновлення України, яка повинна містити дієві інструменти співпраці між громадянським суспільством та державою, органами місцевої влади та має стати основою для залучення жінок у процес прийняття рішень для розвитку нашої країни.

Під час війни, важливою є діяльність лідерок місцевих громад. Попри військову загрозу, а часом загрозу власному життю, жінки залишаються зі своїми громадами, як це, наприклад, зробила Тетяна Свириденко з селища Іванково на Київщині, приймають виклики воєнного часу на чолі військово–цивільних адміністрації, як Світлана Онишук в

Івано–Франківську, а також ведуть активну інформаційну діяльність [3].

Асоціація жінок України «Дія». Громадська організація об'єднує жінок для спільного вирішення питань розширення їх прав і можливостей. Розширення прав і можливостей жінок має величезні соціально–економічні наслідки: стимулює процвітаючу економіку, її продуктивність і зростання. Проте українські жінки недопредставлені в політичних і економічних процесах прийняття рішень, часто потерпають від дискримінації і насильства. «Наше спільне завдання — об'єднувати зусилля і активно діяти — заради себе, дітей, країни!»[4].

Попри труднощі та проблеми в операційній діяльності під час війни, в Україні залишаються та ведуть активну роботу національні та місцеві жіночі організації та ініціативи.

Опираючись на досвід своєї діяльності в мирний час, саме жіночі організації змогли оперативного скоригувати свою роботу та досягнути багатьох груп жінок, зокрема вразливих, визначити їхні потреби в час війни й надати їм підтримку.

Вражаючими прикладами такої діяльності є, зокрема, програма швидкого реагування на нагальні проблеми жінок, яку розпочав Український Жіночий Фонд, підтримка внутрішньо переміщених осіб, яку надає організація "Жіночі перспективи" у Львові, діяльність Жіночого Ветеранського Руху, що розгорнув штаб швидкого реагування на підтримку як військовослужбовиць, так і цивільних жінок під час війни, психологічна підтримка жінок, яку надає хаб "Розірви коло". І це тільки декілька прикладів.

Кожного разу, коли писатимемо про війну, варто пам'ятати – країну боронять бійці і бійчині. Країну рятують чоловіки і жінки. Країну відбудовують кияни і киянки, одесити і одеситки, харків'яни і харків'янки, сумчани і сумчанки і так далі. Країну лікують лікарі і лікарки [5].

Таким чином, такі приклади показують нам, що спрямоване зусилля на підтримку українських жінок, котрі

постраждали від російської агресії, виявилось вчасним та ефективним, а гендерно-орієнтований підхід на місцях дав свої результати при швидкому визначенні потреб жінок. Актуальною стає психологічна підтримка жінок які стикаються с труднощами сьогодення.

Література

1. На згадки про жінок-військовослужбовиць у медіа припадає лише 5 % — дослідження ІМІ // Інститут масової інформації. <https://imi.org.ua/monitorings/na-zgadky-pro-zhinok-vijskovosluzhbovyts-v-media-prypadaye-lyshe-5-doslidzhennya-imi-i41836>.
2. «Гендер в деталях» стаття: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/dosvidy-viyny/zhinky-na-viyni-problemy-biychyn-zsu.html>.
3. Газета для всіх «Вечірнє»: <https://mistovechirne.in.ua/u-viyny-ne-zhinoche-oblychchya-ale-ukrayinski-zhinky-sogodni-ce-znachna-diyalna-i-tvorcha-syla>.
4. Асоціація жінок України «Дія»: <https://www.diya-ua.org/>.
5. У війні в Україні також і жіноче обличчя «ГЛАВКОМ»: <https://glavcom.ua/amp/columns/kazanzhy/u-viyni-v-ukrajini-takozh-i-zhinoche-oblichchya-848089.html>.